

พระอัยการลักษณะโจร: วงศัพท์และภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทย
ในกฎหมายตราสามดวง

LEGAL INSCRIPTION ON THIEF'S CHARACTERS: VOCABULARY LISTS AND
REFLECTIONS OF THAI SOCIETY AND CULTURE IN THE THREE SEALS LAW

เนมิ อุณากรสวัสดิ์*
Nemi Unakornsawad

* คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
Faculty of Humanities and Social Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University
under the Royal Patronage
E Mail: nemi.una@vru.ac.th

Received : July 19, 2022

Revised : November 7, 2022

Accepted : December 24, 2022

บทคัดย่อ

บทความ เรื่อง พระอัยการลักษณะโจร: วงศัพท์และภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทยในกฎหมายตราสามดวง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจากวงศัพท์สำคัญที่พบในพระอัยการลักษณะโจร ผลการศึกษาผู้ศึกษาสามารถจำแนกวงศัพท์ออกเป็น 6 วงศัพท์ ได้แก่ วงศัพท์เกี่ยวกับประเภทของโจร วงศัพท์เกี่ยวกับบทลงโทษ วงศัพท์เกี่ยวกับยศตำแหน่ง วงศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ วงศัพท์เกี่ยวกับพืช และวงศัพท์ คำราชาศัพท์ วงศัพท์ดังกล่าวสามารถสะท้อนภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยทั้งในด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และศาสนาในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยในด้านการปกครองพบว่ามีการใช้กฎจารีตนครบาล และในกรณีจำนนต่อหลักฐานแต่ไม่สารภาพ บทลงโทษจะมีความรุนแรง การปกครองเป็นแบบการรวมศูนย์อำนาจ และมีระบบศักดินาในการแบ่งชนชั้นทางสังคม ด้านเศรษฐกิจพบว่าประเทศไทยในขณะนั้นเป็นสังคมเกษตรกรรม และด้านศาสนาพบว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่สำคัญของสังคมไทย

คำสำคัญ

พระอัยการลักษณะโจร สังคมอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น วงศัพท์

ABSTRACT

The article “Legal Inscription on Thief’s Characters: Vocabulary Lists and Reflections of Thai Society and Culture in the Three Seals Law” aims to study social and cultural reflections from the key vocabulary found in the legal inscription on thief’s characters. Based on the results, the researcher was able to classify the vocabulary into six lexical domains: types of thieves, penalties, titles, animals, plants, and royal words. Such lexical domains can reflect Thai society and culture in terms of governance, economy, and religion during the Ayutthaya and early Rattanakosin periods. In the area of governance, the customs laws with severe penalties were applied in case the defendant succumbed to the evidence but did not plead guilty, the administration was centralized, and there was a feudal system of social stratification. In the area of economy, Thailand was found to be an agricultural society. In the area of religion, Buddhism was found to be an important religion in Thai society.

KEYWORDS

Legal Inscription on Thief’s Characters; Social in Ayutthaya and Rattanakosin;
Vocabulary Lists

บทนำ

กฎหมายตราสามดวง คือ ประมวลกฎหมายโบราณของไทยซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระและปรับปรุงแก้ไขตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้กันมาตั้งแต่สมัยอยุธยา จนถึงต้นรัตนโกสินทร์ เมื่อทำเสร็จแล้วได้ประทับดวงตราพระราชสีห์ พระคชสีห์ และบัวแก้ว ไว้เป็นสำคัญ จึงเรียกว่า กฎหมายตราสามดวง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) กฎหมายตราสามดวงจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กฎหมายรัชกาลที่ 1 นับเป็นกฎหมายฉบับแรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และยังเป็นกฎหมายที่สะท้อนความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาติไทยได้เป็นอย่างดี (สุเมฆ จีระชัยสิริ, 2563)

กฎหมายตราสามดวงมีพระอัยการรวม 29 ลักษณะ ประกอบด้วย 1. พระธรรมศาสตร์ 2. หลักอินทภาษ 3. กฎมณเฑียรบาล 4. พระธรรมนูญ 5. พระอัยการกรมศัคดี 6. พระอัยการตำแหน่งนาพลเรือน 7. พระอัยการตำแหน่งนาหัวเมือง 8. พระอัยการบานแผนก 9. พระอัยการลักษณะรับฟ้อง 10. พระอัยการลักษณะพยาน 11. พระอัยการลักษณะพิสูจน์ค่าน้ำลุ่มเพลิง 12. พระอัยการลักษณะตระลาการ 13. พระอัยการลักษณะอุทธรณ์ 14. พระอัยการลักษณะผิวเมีย 15. พระอัยการลักษณะทาส 16. พระอัยการลักษณะลักพา 17. พระอัยการลักษณะมรดก 18. พระอัยการลักษณะกู้หนี้ 19. พระอัยการลักษณะเบ็ดเสร็จ 20. พระอัยการลักษณะวิวาท ค้ำค้ำกัน 21. พระอัยการลักษณะโจร 22. พระอัยการลักษณะอาญาหลวง 23. พระอัยการลักษณะอาญาราชฎ 24. พระอัยการลักษณะขบถศึก 25. กฎพระสงฆ์ 26. กฎ 36 ข้อ 27. พระราชบัญญัติ 28. พระราชกำหนดเก่า และ 29. พระราชกำหนดใหม่ (ดวงจิตต์ กำประเสริฐ, 2542: 72-73)

จากศักราชที่ปรากฏในบานแผนกพระอัยการลักษณะโจรตราขึ้นโดยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอยู่หัว) เมื่อพุทธศักราช 1903 และถูกยกเลิกเมื่อพุทธศักราช 2451 จึงจัดได้ว่าเป็นกฎหมายเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ดวงจิตต์ กำประเสริฐ (2542: 91) กล่าวว่า กฎหมายลักษณะโจรนี้เป็นทั้งกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติรวมกัน ในส่วนที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติได้แบ่งความผิดออกเป็นความผิดชั้นอุกฤษฏ์ มหัตโทษ มัชฌิมโทษ และลหุโทษ ส่วนที่เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติได้บัญญัติเกี่ยวกับวิธีการจับกุม ผู้กระทำความผิด การสืบสวนสอบสวน การพิจารณาคดีและการลงโทษ

พระอัยการลักษณะโจรมีวงศ์พท์ที่มีความน่าสนใจ การจัดกลุ่มความหมายของวงศ์พท์ในพระอัยการลักษณะโจรในระดับคำจะทำให้เราเข้าใจมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในขณะนั้นได้เป็นอย่างดี ราชบัณฑิตยสถาน (2553) ได้กล่าวถึงมโนทัศน์ไว้ว่า มโนทัศน์เป็นสิ่งสำคัญต่อการทำงานในระบบปริชานของมนุษย์ มโนทัศน์เป็นแหล่งของความรู้ที่สั่งสมไว้ เช่น เหตุการณ์ สรรพสิ่ง สถานการณ์ ซึ่งมีที่มาจากประสบการณ์ของเรา และเราจะสร้างความหมายจากโดยดึงจากความรู้ที่เก็บไว้ออกมาใช้ภาษา ซึ่งสอดคล้องกับ Cruse (2004) ที่กล่าวว่า โครงสร้างความหมายคือโครงสร้างมโนทัศน์ จึงอาจกล่าวได้ว่าโครงสร้างความหมายเทียบเท่ามโนทัศน์ การศึกษาความหมายจึงทำให้เราเข้าใจมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้

การศึกษาวงศ์พท์จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าพระอัยการลักษณะโจรมีลักษณะการใช้ภาษา และมีสมาชิกในวงศ์พท์หลายกลุ่มที่มีความแตกต่างไปจากภาษาไทยในปัจจุบัน การศึกษาลักษณะภาษาในพระอัยการลักษณะโจรจึงสามารถแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางภาษา รวมถึงสะท้อนสภาพสังคมในอดีตที่มีความแตกต่างไปในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

วงศ์พท์ที่พบในพระอัยการลักษณะโจร

วงศ์พท์ หมายถึง กลุ่มความหมายที่คำศัพท์ที่เป็นสมาชิกในกลุ่มมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน จากการศึกษากฎหมายตราสามดวง พระอัยการลักษณะโจรพบวงศ์พท์ที่มีความน่าสนใจ ดังนี้

1. วงศ์พท์เกี่ยวกับประเภทของโจร

ประเภทของโจรที่กล่าวในพระอัยการลักษณะโจรมีทั้งสิ้น 16 ประเภท ได้แก่ โจรปล้น โจรย่องสดม โจรไภย โจรตีชิง โจรฉกฉวย โจรข่มข่อน โจรล้วงลัก โจรลักเลียม สาธารณโจร นิลภารโจร วิสาสศาหโจร สารพะโจร บัณฐทุสะกะโจร ทามภริกะโจร โจรสาระ และดัสกรโจร สามารถอธิบายโดยสรุปได้ดังนี้

- 1) โจรปล้น หมายถึง โจรที่พาพรรคพวก 10 – 30 คน ไปร่วมกันปล้นบ้าน/เรือน ทั้งกลางวันและกลางคืน ยิงปืนหรือยิงให้เจ้าของสะดุ้งตกใจแล้วนำเอาทรัพย์สิน
- 2) โจรย่องสดม หมายถึง โจรที่มีความรู้ทางเวทมนตร์คาถา ใช้อาคมทำให้เจ้าของทรัพย์สินหลับแล้วไปนำเอาทรัพย์สินไป
- 3) โจรไภย หมายถึง โจรที่ทำให้เจ้าของทรัพย์สินกลัวแล้วนำเอาทรัพย์สินไป
- 4) โจรตีชิง หมายถึง โจรที่พาพรรคพวกไปตีหาบคอน โคเกี่ยวน หับไร่นา เรือสำเภา ทั้งทางบกและทางเรือ
- 5) โจรฉกฉวย หมายถึง โจรที่ไม่มีอาวุธ ไปดักชิงทรัพย์สินในที่เปลี่ยว
- 6) โจรข่มข่อน หมายถึง คนที่ไปแอบขโมยของ ช่างม้า วัวเกวียน ตอนเจ้าของไม่รู้ตัว
- 7) โจรล้วงลัก หมายถึง โจรที่ขึ้นเรือ บ้านเรือน ห้างร้าน เพื่อขโมยทรัพย์สิน
- 8) โจรลักเลียม หมายถึง โจรที่นำเอาเรือ เกวียน สิ่งของที่เจ้าของทิ้งไว้ ณ ทำน้ำ บ้าน เรือน ไปโดยไม่บอกเจ้าของ เมื่อเจ้าของเห็นจึงบอกว่าขอยืม
- 9) สาธารณโจร หมายถึง โจรที่ไปช่วยคนโจรเฝ้าเรือ ตามโจรไปครึ่งทาง ไม่ได้ลงมือขโมย หรือ ทำร้าย
- 10) นิลภารโจร หมายถึง คนที่มีพิรุณว่าเป็นโจร
- 11) วิสาสศาหโจร หมายถึง โจรที่ลักทรัพย์สินของญาติพี่น้อง บิดา มารดา ภรรยา เขย สะไ้
- 12) สารพะโจร หมายถึง โจรที่ขโมยทุกสิ่งทุกอย่างได้โดยไม่เจาะจง
- 13) บัณฐทุสะกะโจร หมายถึง โจรที่ชิงเอาทรัพย์สินทั้งทางน้ำ และทางบก
- 14) ทามภริกะโจร หมายถึง โจรที่ร่วมมือกับพรรคพวกเพื่อเลี้ยงชิง
- 15) โจรสาระ หมายถึง โจรที่ขโมยพระพุทธรูป ลอกทองพระพุทธรูป สลอบ เจตีย ถือเป็นโทษหนัก

16) ตัสมกรโจร หมายถึง โจรที่ร่วมกับพรรคพวกปล้นบ้านเรือนในเขตวัด วัง วางเพลิง บ้านเรือน วัด ถือเป็นโทษหนัก

จากวงศ์พท์เกี่ยวกับประเภทของโจรข้างต้นแสดงให้เห็นถึงโจรในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้นว่าเป็นต้องมีการนำเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาต อาจไปคนเดียวหรือไปกับพรรคพวกก็ได้ อาจทำร้ายหรือไม่ทำร้ายเจ้าของทรัพย์สินก็ได้ หรือไม่ได้ลงมือขโมยแต่ช่วยเหลือดูต้นทาง หรือมีพิธีกรจัดว่าเป็นโจร โดยสิ่งที่นับว่าเป็นทรัพย์สินของมีค่าครอบคลุมถึงสัตว์เลี้ยง อันได้แก่ ช้างม้า วัว ควาย เกวียน และพระพุทธรูปและสิ่งปลูกสร้างในวัดด้วย จากวงศ์พท์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าการลักขโมยเป็นลักษณะโจรที่ถูกบัญญัติถึงไว้มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการลักเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปเป็นของตนสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมากที่สุด

2. วงศ์พท์เกี่ยวกับบทลงโทษ

พระอัยการลักษณะโจรเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยโทษของผู้กระทำผิดและบทลงโทษ จากการศึกษาพบคำศัพท์เกี่ยวกับบทลงโทษในพระอัยการลักษณะโจรเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ปรับ ริบทรัพย์สิน ทัณฑ์บน ประจาน เขียน จำใส่ชื่อ จำด้วยโซ่ตรวน จำคุก ตัดอวัยวะ ประหารชีวิต ตัดศีรษะเสียประจาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

65 มาตราหนึ่ง ผู้ใดลอบฟันแทงพุ่งชัตท่านแลยังหมิ่นทิ่มทำแก่ท่านๆ จับได้ ให้เอามันผู้ลอบทำ แก่ท่านนั้นมาจำนองแน่น เอาขึ้นหาหย่างประจารปลงลงทวนด้วยลวดหนึ่ง 30 ที ถ้าตีฟันแทงบาดเจ็บ ให้ตัดนิ้วมือเสีย....

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 325)

121 มาตราหนึ่ง ลักหมากท่านทะเลยหนึ่งถึง 10 ทะลาย ให้ไหมเอา 3 ทะลายๆ หนึ่งเปนเบี้ย 22000 ถ้าลักมะพร้าวทะเลยหนึ่งให้ไหมเปนเบี้ย 15000 ถ้าลักขารพกล้วยเครือหนึ่ง ให้ไหมเปนเบี้ย 15000

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 346)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงกฎหมายไทยในขณะนั้น การกระทำผิดและบทลงโทษว่ามีลักษณะรุนแรง เด็ดขาด โดยบทลงโทษที่มีความรุนแรงสูงสุดคือ ประหารชีวิต ตัดศีรษะเสียประจาน ถือเป็นโทษหนัก โดยผู้ที่ถูกลงโทษลักษณะดังกล่าว คือ ผู้กระทำผิดต่อศาสนา เช่น ขโมยพระพุทธรูป เผลอลอกทอง และการฆ่าชิงทรัพย์ การศึกษาวงศ์พท์เกี่ยวกับบทลงโทษทำให้เข้าใจในจารีตและขนบธรรมเนียมการลงโทษในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี

3. วงศ์พท์เกี่ยวกับยศตำแหน่ง

พระอัยการลักษณะโจรเป็นกฎหมาย จึงมีผู้บังคับและผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย จากการศึกษาพบยศตำแหน่งของคนในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้แก่ พระราชกุมาร พระราชบุตร พระราชนัดดา พระสนม พระหลวงหัวเมืองมนตรี ลูกขุนเจ้าราชินิกุลหัวหมื่น ลูกขุนเจ้าราชินิกุลหัวพัน ลูกขุนเจ้าราชินิกุลหัวปาก นายจำเสมียนแม่จ้าว นายจำเสมียนแม่นาง นักเทศน์ที่สัตรี จำเมือง กำนัน พราหมณา เจ้าเมือง นายอำเภอ ขุน หมื่น นายแขวง นายสิบ นายร้อย นายแขวง นายรวางกระบิลเมือง เจ้าเมือง เพชุดาจำเมือง นายดาบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

14 มาตราหนึ่ง ให้กรมพระนครบาล แลเจ้าเมืองนายอำเภอลูกขุนหมื่นแขวงสิบร้อยอาหัด ในเมืองนอกเมือง

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 303)

23 มาตราหนึ่ง นายพม่ามระมะหาดไททานให้ไปเอาคนนักโทษแลให้คนบันดาเปนโทษหนี
 (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและการเมือง, ม.ป.ป.: 306)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงยศและตำแหน่งของคนในสมัยกรุงศรีอยุธยาและ
 รัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปกครองบ้านเมืองด้วยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแล
 บ้านเมืองตามตำแหน่งหน้าที่ รวมไปถึงระบบศักดินาในสังคมไทยที่มีการแบ่งชนชั้นเป็นเจ้าขุนมูลนาย และไพร่
 ทาส

4. วงศัพท์เกี่ยวกับสัตว์

ในพระอัยการลักษณะโจรแสดงให้เห็นว่าสัตว์มีความสำคัญ เนื่องจากสมัยกรุงศรีอยุธยา
 และกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นประเทศเกษตรกรรม การทำร้ายหรือลักขโมยสัตว์บางชนิดจึงมีโทษ โดยสัตว์ที่พบ
 ในพระอัยการลักษณะโจร ได้แก่ ช้าง ม้า วัว ควาย ช้าง ปลา หมู แพะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑๓๓ มาตราหนึ่ง ช้างม้าโคกระบือเข้าบ้านท่าน มีผู้ร้ายแทงตายในบ้านหมิได้ตัวผู้ร้าย ท่านว่า
 เขาทั้งนั้นเปนแต่บาปกรรม ให้ใช้ค่าช้างม้าโคกระบือของท่านตามพิกัดค่า ถ้าได้ผู้แทง ให้ทำโทษโดยพระราช
 กฤษฎีกา
 (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและการเมือง, ม.ป.ป.: 350)

๑๒๔ มาตราหนึ่ง ปลาในลหารห้วยหนองคลองบึงบาง ซึ่งมีเจ้าของรับทำอากร แลโจรลักเอา
 ปลาท่านเปน หาบ } เท่าใด ๆ ให้ไหมแต่ 3 ตัวเปนเบี้ย ๓๓๓๓๓๓๓๓ เปนสินไหมกิ่งพิ
 คอน }
 ในกิ่ง

(มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและการเมือง, ม.ป.ป.: 347)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นถึงสัตว์ที่มีความสำคัญกับบ้านเมืองในสมัยนั้น จากตัวอย่างที่พบสัตว์
 ที่กล่าวถึงจะใช้ในการทำไร่ไถนาและเป็นพาหนะ แสดงให้เห็นความเป็นชุมชนเกษตรกรรมของไทย รวมถึงวิธีการ
 เดินทางในสมัยนั้นได้ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าสัตว์มีความสำคัญและผูกพันกับวิถีชีวิตคนในสมัยกรุงศรีอยุธยาและ
 กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เพราะไม่ว่าจะเป็นการทำมาหากิน การประกอบอาหาร รวมไปถึงการเดินทางล้วนแล้วแต่
 ต้องใช้แรงงานสัตว์เป็นกำลังหลักทั้งสิ้น

5. วงศัพท์เกี่ยวกับพืช

ในพระอัยการลักษณะโจรปรากฏความผิดและบทลงโทษที่เกี่ยวข้องกับการลักขโมยพืชที่มี
 เจ้าของ โดยพืชที่ระบุในพระอัยการลักษณะโจรประกอบด้วย ทุเรียน มะม่วง ลำสาต หมาก มะพร้าว พลุ พริกไทย
 อ้อย กล้าย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑๒๐ มาตราหนึ่ง ถ้าผู้ใดลัก ถอน }
 ตัด } ต้นทุเรียนเล็กให้ไหมต้นละ ๘๐๐๐๐

ถ้าลักตัดต้นใหญ่มีผลให้ไหมต้นละ ๒๐๐๐๐๐ ถ้าลักตัดต้นโกรน ให้ไหมต้นละ ๑๐๐๐๐๐

ถ้าลัก } ตัด } มังคุด
ถอน } } มม่วง
 } } ลางสาข
 } } หมากร ต้นเล็กให้ไหมต้นละ ๒๒๐๐ ถ้าลักตัดต้นไม่ใหญ่มีผล
 } } มพร้าว
 } } พลุ
 } } พริกไท

ให้ไหมต้นละ ๕๕๐๐ ถ้าลักต้นไม่ใหญ่โกรน ให้ไหม ๓๓๐๐ ถ้าลัก } ถอน ต้นไม่มีผลนอกกว่า
ไม่มีอากร เลกให้ไหมต้นละ ๑๖๐๐ ถ้าลักตัดต้นใหญ่มีผล ให้ไหมต้นละ ๔๔๐๐ ถ้าลักตัดต้นใหญ่โกรน ให้ไหมต้น
ละ ๓๓๐๐ ถ้าเลกปลูกในปีหนึ่งให้มันปลูกใช้ ถ้าลักต้นพลูรังและค่างหนึ่ง ให้ไหมเป็นเบี้ย ๕๕๐๐

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 345)

๑๒๓ มาตราหนึ่ง เผาที่ดินแลไฟลามไปไหมกล้วยอ้อยท่านเสีย ให้ไหมไร่หนึ่งเป็นเบี้ย
๕๕๕๐๐๐

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 356)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าการลักขโมยพืชของผู้อื่นมีความผิด และมีบทลงโทษเป็นการ
ปรับไหมและเบี้ย โดยพืชแต่ละชนิด แต่ละขนาดมีค่าปรับแตกต่างกันออกไป โดยทุเรียนมีค่าปรับสูงสุด แสดงว่า
ทุเรียนเป็นพืชที่มีมูลค่าสูงในขณะนั้น เนื่องจากเป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งสอดคล้องกับสารานุกรมไทยสำหรับ
เยาวชน (2542) ที่กล่าวว่า "ทุเรียน" (Durion) ชาวสยามเรียกว่า "ทุลเรียน" (Tourrion) เป็นผลไม้ที่นิยมกันมาก
ในแถบนี้

6. วงศ์พหุคำราชาศัพท์

ประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นปกครองด้วยระบอบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ และเป็นเป็นสมมุติเทพ จึงมีการใช้
คำราชาศัพท์กับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ จากการศึกษาพระอัยการลักษณะโจรพหุคำราชาศัพท์ดัง
ตัวอย่างต่อไปนี้

ที่นี้จะกล่าวสาขาคดี คือกึ่งความตามมูลคดีวิวาท อันบุราณกษัตริทรงพระราชวินิฉัยตามคำภีร
พระธรรมสารทมิพระราชบัญญัติ

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 431)

161 มาตราหนึ่ง มีพระราชโองการมาณะพระบันฑูลตรัสเหนือเกล้าฯ สั่งให้ลงโทษไล่ไชร์ตรวน
ชื่อคานโทษ

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 470)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นวงศ์พหุที่พบบ่อยคือ พระราชวินิฉัย พระราชบัญญัติ
พระราชโองการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับคำสั่งและคำตัดสินซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ไม่ค่อยพบในเอกสารชนิดอื่น อีกทั้งแสดงให้เห็น
ถึงระบบการปกครองและความเชื่อเรื่องกษัตริย์เปรียบเสมือนสมมุติเทพ จึงต้องใช้ศัพท์เฉพาะ โดยสะท้อนผ่าน
การเลือกใช้ราชาศัพท์กับพระราชและพระบรมวงศานุวงศ์ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าคำของกษัตริย์คือคำตัดสิน
สูงสุดที่ต้องปฏิบัติตาม

วงศ์พท์ที่พบในพระอัยการลักษณะโจรทั้ง 6 วงศ์พท์ อันมีวงศ์พท์เกี่ยวกับประเภทของโจร วงศ์พท์เกี่ยวกับบทลงโทษ วงศ์พท์เกี่ยวกับยศตำแหน่ง วงศ์พท์เกี่ยวกับสัตว์ วงศ์พท์เกี่ยวกับพืช และวงศ์พท์คำราชาศัพท์ สามารถสะท้อนสภาพสังคมในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ในขณะนั้นได้เป็นอย่างดี ผลการศึกษาแสดงให้เห็นทั้งสภาพสังคมและโจรผู้ร้ายที่พบในสังคมขณะนั้น รวมถึงบทลงโทษต่อการกระทำความผิดของโจร รวมไปถึงรูปแบบการปกครองและยศตำแหน่งของข้าราชการ สัตว์และพืชที่มีความสำคัญต่อสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่สะท้อนผ่านการใช้ราชาศัพท์ ที่แสดงให้เห็นถึงการแบ่งระดับชนชั้นทางสังคม โดยจัดให้กษัตริย์มีฐานะสูงสุดในสังคม การศึกษาวงศ์พท์สำคัญในพระอัยการลักษณะโจรข้างต้นสามารถสะท้อนออกมาเป็นภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้ดังต่อไปนี้

ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

1. ภาพสะท้อนด้านการปกครอง

1.1 มีการใช้กฎจารีตนครบาล และบทลงโทษมีความรุนแรง

กฎจารีตนครบาล คือ กฎหมายที่สันนิษฐานก่อนว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจนกว่าจะพิสูจน์ตนเองได้ โดยทำให้จำเลยสารภาพด้วยวิธีการทรมาน เช่น บีบขมับ ตอกเล็บ ฯลฯ (ประเสริฐ ธรรมชัย, 2550) จากการศึกษาพระอัยการลักษณะโจรนอกจากพบโจรประเภทต่าง ๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นแล้ว ยังพบการใช้จารีตนครบาลในการไต่สวนความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๒๘... ถ้าโจรให้การขัดท้อถึงผู้ใดอย่าให้ละไว้ให้ช้านาน ให้ขุนการเร่งสืบเอาตัวพวกเพื่อนจงได้
เอามาพิจารณาไล่คำกัน ถ้าผู้ร้ายขัดปาด ๑ } ปาก คำมันพิรุทให้เขียน ถ้าหาคำพิรุท
๒ }
หมีได้อย่าให้เขียน ถ้าผู้ร้ายขัดถึง 3 ปากหาคำพิรุทหมีได้ก็ดี ให้เขียนถึงขนาฏตามจารีตนครบาลให้ครบด้วยเครื่องเขียน...

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 309)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าการใช้จารีตนครบาลในการไต่สวนความ โดยหากมีการกล่าวหาผู้ต้องสงสัยจะถูกเขียนให้รับสารภาพ นอกจากนี้การศึกษาวงศ์พท์เกี่ยวกับบทลงโทษยังแสดงให้เห็นว่ามีการลงโทษที่ทำให้จำเลยทรมาน อาทิ ตัดนิ้ว ตัดมือ เขียนตี ฯลฯ ซึ่งเป็นบทลงโทษที่มีความรุนแรงในกรณีที่ทำผิดร้ายแรงและจำนนต่อหลักฐาน

1.2 การปกครองแบบการรวมศูนย์อำนาจ

จากการศึกษาวงศ์พท์คำราชาศัพท์ที่พบในพระอัยการลักษณะโจร แสดงให้เห็นว่าการปกครองแบบการรวมศูนย์อำนาจ จะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการตัดสินใจและบังคับใช้กฎหมาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ศุภมัสดะ ๑๙๐๐ อัคสังวัจฉระศุขปักทวาทศมีดิถีจันทวาระพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ราชบุรีเจ้า เสด็จในพระที่นั่งฝ่ายอุดรทิศ พระราชมนเฑียรสถาน จึงขุนสพฤษไชยกราบทูลพระกรุณา ผู้มีชื่อชื่อทรัพย์เข้าของโจรตก สามกะทงนี้จะเรียกว่าโจรประการใด

จลงโทษบาตใหม่เพียงใด ข้าพระพุทธเจ้าไม่รู้แห่งที่จะบาตใหม่ได้ จึงสมเด็จพะพุทธิเจ้าอยู่หัวมีพระพิภาภาษ
ด้วยขุนมลเตียรบาลขุนแผนขุนศรีมโหสถ ให้กฎหมายเป็นพระราชกฤษฎีกาไว้ดังนี้

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 356)

นอกจากนี้หากพระมหากษัตริย์ต้องการละเว้นโทษผู้ใดก็สามารถลดโทษให้ได้ ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

๖๙ มาตราหนึ่ง คำตักกันจับหอกจับดาบสาตราวุธไปฟันแทงทำนบาศเจ็บขาดแลตาย ท่านว่า
จำพวกโจรกรรโชกบ้านเมืองท่าน ให้ไล่เอาขึ้นหาอย่างผจารแล้วปลงลงทวน ๕๐ ที่ ทำสังข์ไปยังแพ่ง ถ้าตายให้
ฆ่าผู้นั้นเสียให้ตกไปตามกัน ถ้าทรงพระกรุณาให้ฆ่าดีเสีย ให้ส่งลงญาข้างต้นท่าน

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 357)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าหากกระทำความผิดที่มีโทษประหารหากพระมหากษัตริย์มี
พระประสงค์ที่จะละเว้นโทษก็สามารถทำได้ โดยการปรับโทษแทน

จะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการตัดสินว่าผู้กระทำความผิดแบบใด จะต้องได้รับโทษ
แบบใด การออกกฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง อย่างไรก็ตามในสมัยอยุธยา
กษัตริย์มิได้ทรงเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย ภาระสำคัญของพระองค์คือ ทำให้ความสงบเรียบร้อยให้มิอยู่แก่ประชาชน
ในฐานะเช่นนี้พระองค์จึงต้องคอยทรงสอดส่องควบคุมระวังให้การอำนวยความสะดวกเป็นไปด้วยดี และทรง
รับหน้าที่เป็น ผู้พิพากษาสูงสุด เพื่อพิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทโต้เถียงซึ่งเกิดขึ้นระหว่างพลเมือง และในฐานะเช่นนี้อีก
เช่นกัน พระองค์จึงมีพระราชอำนาจที่จะวางข้อกำหนดลงโทษแก่บรรดาผู้ที่ทำลายความสงบเรียบร้อยของ
บ้านเมือง ทั้งวางข้อบังคับเพื่อจัดระเบียบการศาลและการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีด้วย

ถึงแม้กษัตริย์อยุธยาจะมีได้ทรงบัญญัติกฎหมาย แต่พระองค์ทรงมีความสามารถจัดทำกรทุก
อย่างตามความพอพระราชหฤทัย เพราะฉะนั้นพระองค์ทรงมีความเป็นอิสระเต็มที่ในการวินิจฉัยชี้ขาด หรือบัญญัติ
ในการเน้นไปในทางที่ขัดที่ตรงข้ามกับธรรมศาสตร์ หรือกับจารีตประเพณีอันมีอยู่แล้วนั้นได้ แต่พระราชวินิจฉัยชี้
ขาดหรือราชโองการนี้ จะพึงมีแต่อำนาจในเชิงบังคับด้วยกำลังเท่านั้น หากมีอำนาจในเชิงกฎหมายไม่ แต่ตรงกันข้าม
ในเมื่อพระราชโองการวินิจฉัยชี้ขาดของกษัตริย์เป็นการถูกต้องตรงกับหลักความยุติธรรมกล่าวคือ ตรงกับ
ธรรมศาสตร์แล้ว พระราชโองการย่อมเข้าประกอบรวมอยู่ในธรรมศาสตร์ และมีอำนาจเช่นเดียวกับธรรมศาสตร์
พระราชวินิจฉัยและพระราชโองการเช่นนี้เรียกชื่อว่า “ราชศาสตร์” กล่าวคือ วิทยาว่าด้วยราชอำนาจที่กษัตริย์ทรง
ใช้ถูกต้องตามธรรม ธรรมศาสตร์กับราชศาสตร์นี้ย่อมประกอบทำความครบถ้วนบริเวณให้แก่กันและกัน ทั้งนี้ก็
เพราะว่าถึงแม้ธรรมศาสตร์จะมีคุณภาพสูงกว่าราชศาสตร์และเป็นมูลรากให้ราชศาสตร์ได้อาศัยใช้อ้างอิงก็จริง แต่ก็
อาจตกเป็นตัวหนังสือที่เป็นหมันตายด้านได้ ถ้าหากกษัตริย์มิได้ทรงเป็นพระราชธุระจัดให้บทบัญญัติในธรรมศาสตร์
นั้นได้รับการเคารพปฏิบัติตาม โดยวิธีการต่าง ๆ ที่พระองค์มีอำนาจจะทรงใช้ได้

ธรรมเนียมอันเป็นที่ถือกันว่าพระราชโองการจะมีอำนาจใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ก็ต่อเมื่อได้มีมูล
รากอิงอยู่ในจารีตประเพณีหรือธรรมศาสตร์นั้นมีน้ำหนักมั่นคงมาก และธรรมเนียมนี้ยังคงดำรงอยู่แม้กระทั่งสมัย
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ก็ได้ทรงถือว่าพระองค์มีพระราชอำนาจที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมาย
เก่า ส่วนตัวบทกฎหมายบางเรื่องที่ไม่ใช่ในรัชสมัยของพระองค์นั้นก็โดยทรงดำริว่า บทกฎหมายเก่า ๆ
ได้คลาดเคลื่อนเสื่อมทรามไปเพราะผู้มีจิตทุจริตดัดแปลงให้ทรามลง พระองค์ทรงมีพระทัยว่าบทกฎหมายเก่านั้น
ถ้าหากดำรงคงอยู่ในฐานะดั้งเดิมมิได้ถูกคนทุจริตเปลี่ยนแปลง แล้วย่อมจะเป็นบัญญัติที่ถูกต้องตรงกับหลักความ
ยุติธรรม ทั้งนี้ก็เพราะว่ากฎหมายนั้น ๆ ได้มีมูลรากตั้งอยู่ในจารีตประเพณีและธรรมศาสตร์ พระองค์จึงได้ทรงถือว่า
งานตรวจชำระบทกฎหมายเก่านั้น เปรียบได้เสมือนกับงานสังคายนาคัมภีร์พระไตรปิฎก กล่าวคือ คงเป็นแต่เพียง

การฟื้นฟูพบทัญญูดีเท่าให้กลับสู่สภาพอันแท้จริงตามเดิมเท่านั้น นอกจากนี้ในระบบกฎหมายของอยุธยายังมี “ลูกขุน ณ ศาลหลวง” ทำหน้าที่ถวายคำวินิจฉัยเกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์ด้วย

1.3 ระบบศักดินา

จากศึกษาวงศ์พท์เกี่ยวกับยศตำแหน่งในพระอัยการลักษณะโจรพบว่าในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์มีการแบ่งชนชั้นโดยใช้ระบบศักดินา กล่าวคือ มีระบบมูลนาย ไพร่ และทาส โดยไพร่จะขึ้นตรงดูแลรับใช้กับมูลนาย ส่วนทาสจะเป็นสมบัติของมูลนาย

นอกจากนี้ยังพบว่ามีความไม่เท่าเทียมกันในสังคม กล่าวคือชีวิตของผู้ที่มีศักดินาสุงจะมีค่ามากกว่าผู้ที่มีศักดินาต่ำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๖๖ มาตราหนึ่ง ผู้มีบันดาศักดิ์ ทาบันดาศักดิ์มิได้มีคดีสิ่งใด ให้ร้องฟ้องว่ากล่าวตามกระทรวง ถ้าผู้ใดหมิ่นได้ทำตาม ทะนองอาจคุมพวกฟ้องไปถึงบ้านท่านก็ดี เกาะกุมเอาท่านมายังบ้านเรือนตนสถานแห่งใด ๆ ฟ้นแทงถอบชกตีท่านตาย ให้ฆ่าคนร้ายตกไปตามกัน ถ้าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าเสีย ถ้าผู้ตายสูงนา ๔๐๐ ขึ้นไป ให้ปรับไหมโดยพระราชกฤษฎีกา อย่าให้ปลุกตัวเลย ตำนาน ๔๐๐ ลงมา ให้ปลุกตัวตามกระเสียรอายุศมส่งให้แก่ญาติกาทำบุญให้แก่ผู้ตาย แลให้ไหมอีกโดยขนาด

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 326)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้ตายที่มีศักดินาสุงกว่า 400 กับผู้ตายที่มีศักดินาต่ำกว่า 400 มีการปรับไหมไม่เท่ากัน โดยผู้ที่มีศักดินาสุงกว่า 400 ชีวิตมีค่าปรับสูงกว่าผู้ที่มีศักดินาต่ำกว่า 400 แสดงให้เห็นถึงค่าของชีวิตของคนในสมัยนั้นที่ไม่เท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตามในบางพระอัยการถ้าผู้ที่มีศักดินาสุงรังแก่ผู้ที่มีศักดินาน้อยกว่าก็จะใช้ศักดินาของผู้ที่มีศักดินาสุงตั้งเพื่อกำหนดโทษและบทปรับได้เช่นกัน เนื่องจากระบบศักดินาเป็นระบบที่กำหนดใช้ในยุคนั้น ผู้ที่มีศักดินาสุง แสดงว่าเป็นผู้มีฐานะ มีความรู้ มีการศึกษา ทำงานในตำแหน่งหน้าที่สูง ต้องมีความรับผิดชอบต่อการงาน และผู้คนที่อยู่ในความดูแลของตนเอง เมื่อกระทำความผิดจึงได้รับการลงโทษที่รุนแรงกว่า ไพร่ และทาส รวมถึงบทลงโทษที่กระทำผิดเหล่านี้ บุคคลกลุ่มนี้ย่อมได้รับรู้และศึกษาแล้ว หากทว่ายังทำผิดทั้งที่รู้บทลงโทษ นั้นแสดงให้เห็นว่ายอมรับการลงโทษขั้นรุนแรง

2. ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาวงศ์พท์เกี่ยวกับพืช และสัตว์พบว่ามีปศุสัตว์และพืชบางจำพวกที่จัดเป็นสิ่งที่มียุคค่า พืชและสัตว์บางชนิดจัดเป็นทรัพย์สินมีค่าของผู้ครอบครอง การลักขโมยหรือการทำลายถือว่าเป็นความผิด มีโทษปรับ โดยพืชที่จัดเป็นทรัพย์สินประกอบด้วย ทุเรียน มะม่วง ลางสาต หมาก มะพร้าว พลู่ พริกไทย อ้อย และกล้วย ส่วนสัตว์ที่เป็นทรัพย์สินประกอบด้วย ช้าง ม้า วัว ควาย ช้าง ปลา หมู เป็ด ไก่ และแพะ

จากการศึกษาพระอัยการลักษณะโจรมีการกล่าวถึง ช้าง ม้า โค กระบือ มากกว่าสัตว์ชนิดอื่น โดยในบรรดาม้า โค กระบือกระบือตัวเมียมีค่ามากที่สุด จะเห็นได้จากการตั้งค่าปรับไหม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๘๐ มาตราหนึ่ง โคกระบือท่านไล่คอกผู้ไว้สเถารที่ใด แลปล่อยอยู่ใน ทุ่ง } มีผู้ร้ายลักไป
 นา }

จับได้พิจารณาเป็นลัจ ท่านว่ามันเปนโจรสลัดตัวมีคุณ ให้เอาพิศโคกระบือตั้งใหม่โคผู้ราคาตัวละ ๓๑ นางโคค่าตัวละ ๔๒ ลูกตามแม่ผู้ค่าตัวละ ๓๒ ตัวเมียค่าตัวละ ๒๑ กระบือผู้ค่าตัวละ ๒๑ นางกระบือค่าตัวละ ๔๑ ลูกตามแม่ผู้ค่าตัวละ ๓๑ ตัวเมียค่าตัวละ ๔๒

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 331)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่ากระบือตัวเมียมีมูลค่ามากที่สุด คือ 9 ตำลึง รองลงมาคือกระบือตัวผู้ที่มีมูลค่า 6 ตำลึง ทั้งกระบือตัวผู้และกระบือตัวเมียมีมูลค่ามากกว่าโค แสดงให้เห็นว่าคนในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ให้ความสำคัญกับกระบือมากกว่าโค ส่วนทางด้านพืชพบว่าค่าปรับไหมขโมยทุเรียนมีมูลค่าสูงที่สุด ดังที่กล่าวไปแล้ว แสดงว่าทุเรียนเป็นพืชที่มีมูลค่าสูงในขณะนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าสังคมไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นให้ความสำคัญกับพืชผลมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสัตว์ที่มีประโยชน์ทางการเกษตรเป็นสัตว์ที่มีมูลค่าสูง สะท้อนให้เห็นว่าด้านเศรษฐกิจเป็นสังคมเกษตรกรรม

3. ภาพสะท้อนด้านศาสนา

จากการศึกษาวงศัพทเกี่ยวกับประเภทของโจรและวงศัพทเกี่ยวกับบทลงโทษที่พบในพระอัยการลักษณะโจร จะเห็นได้ว่าสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา จะเห็นได้จากความตอนหนึ่งในพระอัยการลักษณะโจรที่กล่าวถึงลักษณะของกรรมพระนครบาลไว้ว่า

๑ อนึ่งมีพระราชบัญญัติไว้แก่อธิบดีศรีนครบาลผู้บริหารพิจารณาบ้านดาความโจรทั้งปวงใช้ จงมีใจสั่งตรงคนในเบญจะลีส ๕ คืออย่าให้ฆ่าสัตว์ อย่ากำหนดในทรัพย์สินท่าน อย่าทำทราจารหล่งประเวณี อย่ากล่าววาจะจิกรรมมุขาวาท จงปราศจากสุราบาล จงกำหนดการเปนนิจ.....

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 295)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้ทำหน้าที่พิจารณาความเป็นผู้ดูแลบ้านเมืองและไต่สวนความต้องรักษาเบญจศีล หรือศีล 5 ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับพุทธศาสนายังปรากฏในวงศัพทประเภทของโจรและบทลงโทษ จะเห็นได้ว่าการทำลายศาสนสถาน ศาสนวัตถุ หรือการลักขโมยศาสนวัตถุนั้นมีโทษสูงกว่าการการทำลายหรือลักขโมยของทั่วไป ตัวอย่างเช่น

อันว่าโจรสาระนั้น คือว่าลักทรัพย์อันเปนแก่นสาร ลักพระพุทธรูป แลลอกทองพระพุทธรูป พระสฤป พระเจดีย์ เปนมิจฉาที่อุกฤษฏ์โทษ

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 294)

อันว่าโจรตัดกรโจรนั้น คือว่าคบบวกเพื่อนปล้นบ้านเรือนในขอบขันทเสมาลมทนมเด็จพระมหากระษัตริราชเจ้าเอาเพลิงเผาบ้านเรือนลูกหลานไปไม่บ้านเรือนและไม่พระพุทธรูป พระสฤปพระเจดีย์พระศรีมหาโพธิ์ฤทธิวิหารการบูรเรียนเปนอันมากนั้น โทษหนักเข้าในระวางอุกฤษฏ์โทษ

(มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, ม.ป.ป.: 294)

จะเห็นได้ว่าโจรสาระและโจรดศกรนั้นเป็นโจรสองประเภทในพระอัยการลักษณะโจรที่ระวาง
 อุกฤษฏโทษ หรือโทษหนัก และโจรทั้งสองประเภทมีการทำความผิดต่อพุทธศาสนาทั้งสิ้น จึงกล่าวได้ว่าการทำผิด
 ต่อศาสนาพุทธมีความผิดมากกว่าการทำผิดต่อบุคคลทั่วไป แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญ และการวางสถานะ
 ของพระพุทธศาสนาเอาไว้อยู่ในระดับสูง เนื่องจากศาสนาพุทธได้รับการจัดให้เป็นศาสนาประจำชาติ และสอน
 ให้คนในชาติได้ตั้งมั่นในหลักธรรมคำสอน หากโจรสาระและโจรดศกรทำความผิดจึงจำเป็นต้องได้รับบทลงโทษ
 อย่างหนัก

สรุป

พระอัยการลักษณะโจร: วงศัพทและภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทยในกฎหมายตราสามดวง
 พบวงศัพทสำคัญทั้งสิ้น 6 วงศัพท ประกอบด้วยวงศัพทเกี่ยวกับประเภทของโจร วงศัพทเกี่ยวกับบทลงโทษ วงศัพท
 เกี่ยวกับยศตำแหน่ง วงศัพทเกี่ยวกับสัตว์ วงศัพทเกี่ยวกับพืช และวงศัพทคำราชาศัพท์ วงศัพททั้ง 6 วงศัพท
 สะท้อนภาพสังคมในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ดังนี้ วงศัพทเกี่ยวกับประเภทของโจร พบว่า
 ลักษณะโจรโดยส่วนมากที่กล่าวถึงคือโจรลักขโมย แสดงให้เห็นสภาพสังคมช่วงกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์
 ตอนต้นว่าปัญหาการลักเล็กขโมยน้อยเป็นปัญหาที่พบได้มาก ด้านวงศัพทเกี่ยวกับบทลงโทษแสดงให้เห็นถึงการให้
 ความสำคัญกับพุทธศาสนาในสมัยนั้น เนื่องจากการทำลายพระพุทธรูปมีโทษเทียบเท่าการฆาตกรรม ต้องโทษ
 ประหารชีวิต สะท้อนภาพทางด้านศาสนาว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่สำคัญของสังคมไทย นอกจากนี้ยังมีข้อนำ
 สังเกตที่น่าสนใจบางประการด้านศาสนา คือ ในวงศัพทเกี่ยวกับประเภทของโจรมี โจรย่องสดม ที่หมายถึง โจรที่มี
 ความรู้ทางเวทมนตร์คาถา ใช้อาคมทำให้เจ้าของทรัพย์สินหลับแล้วไปนำเอาทรัพย์สินไป แสดงให้เห็นว่านอกจาก
 ความเชื่อในพระพุทธรูปแล้ว ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ยังมีความเชื่อด้านไสยศาสตร์อีกด้วย
 และน่าจะเป็นความเชื่อที่เชื่อกันโดยทั่วไปว่าเป็นความจริง จึงถูกบัญญัติไว้ในกฎหมาย ส่วนวงศัพทเกี่ยวกับยศ
 ตำแหน่ง และวงศัพทคำราชาศัพท์ ภาพสะท้อนภาพด้านการปกครองพบว่ามีการใช้กฎจารีตนครบาล และ
 บทลงโทษมีความรุนแรง การปกครองเป็นแบบแบบการรวมศูนย์อำนาจ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการมีระบบศักดินา
 ในการแบ่งชนชั้นทางสังคม ในด้านวงศัพทเกี่ยวกับสัตว์ และวงศัพทเกี่ยวกับพืช สะท้อนภาพด้านเศรษฐกิจพบว่า
 สมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นในขณะนั้นเป็นสังคมเกษตรกรรม และให้ความสำคัญกับพืชและ
 สัตว์ในฐานะทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงต่ำตามมูลค่าทางเศรษฐกิจในขณะนั้น จึงได้เห็นว่ากระบือตัวเมียมีมูลค่าสูงสุด
 เนื่องจากเป็นแม่พันธุ์ที่จะได้กำเนิดลูกเพื่อนำมาประกอบอาชีพทำไร่ไถนาเพื่อการเกษตรสืบไป นอกจากนี้ภาพ
 สะท้อนทางสังคมบางประการที่พบในพระอัยการลักษณะโจรยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน อาทิ ค่านิยมการให้
 ความสำคัญด้านยศถาบรรดาศักดิ์ที่สืบทอดมาจากระบบศักดินาและมูลนาย รวมไปถึงความเลื่อมใสศรัทธาใน
 ศาสนาพุทธที่ยังตกทอดมาจนปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- ดวงจิตต์ กำประเสริฐ. (2542). *ประวัติศาสตร์กฎหมาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเสริฐ ธรรมชัย. (2550). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของงานสอบสวนสถานีภูธร อำเภอมืองอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง. ม.ป.ป. *ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166 พิมพ์ตามฉบับ หลวง ตรา 3 ดวง เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (2542). *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เล่ม 28*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก https://www.saranukromthai.or.th/Ebook/BOOK28/pdf/book28_4.Pdf. (2565, 7 พฤศจิกายน).
- ร. แลงกานต์. (2478). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *ระบบค้นหาคำศัพท์*. <https://dictionary.orst.go.th/>. (2565, 16 กรกฎาคม).
- สุเมธ จีระชัยศิริ. (2563). *กฎหมายตราสามดวง*. <https://parliamentmuseum.go.th/ar63-Law-enact.html>. (2565, 16 กรกฎาคม).
- Cruse, A. (2004). *Meaning in language: An Introduction to semantics and pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.
- Jirachaisiri, S. (2563). *Kotmay trasaduang [Three seals law]*. [Online], Available: <https://parliamentmuseum.go.th/ar63-Law-enact.html>. (2022, 16 July).
- Kamprasert, D. (2542). *Prawattisart kotmay*. Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Office of the Royal Society. (2556). *Rabob khonha kham sap [Word Searching system]*. [Online]. Available: <https://dictionary.orst.go.th/>. (2022, 16 July).
- Moonlaniti kroongkarn saranukromthai samrab yaowachon dooy praratchaprasong nai prabatsomdetprachanakatibet mahabhumibol adunyadech maharach borommanatbopit. (2542). *saranukromthai samrab yaowachon dooy praratchaprasong nai prabatsomdetprachanakatibet mahabhumibol adunyadech maharach borommanatbopit*. [Online], Available: https://www.saranukromthai.or.th/Ebook/BOOK28/pdf/book28_4.Pdf. (2022, 7 November).
- R. langkan. *Prawattisatkotmaythai Volumn 1*. Bangkok: Thammasat and Politics University.
- Thammachai, P. (2550). *Kwampuengporjai khong prachachon tor kan hai borikan khong nganssobsuan staniphuthon amphermuang udonthani*. Master's thesis, Mahasarakham Rajabhat University.
- Thammasat University. (n.d.). *Pramolkotmay rachakanti 1 jullasakkarach 1166 pimthamcha bubluang trasam duang lem 2*. Bangkok: Thammasat University.